

*Сарибасєва Ганна Миколаївна,
Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри адміністративного та фінансового права,
кандидат юридичних наук, доцент*

ІНКОРПОРАЦІЯ ТЕХНІЧНИХ НОРМ АДМІНІСТРАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

У сфері охорони здоров'я є доволі багато не тільки правових, але й інших норм. Г.М. Глущенко уважає, що для сфери охорони здоров'я є характерною наявність значної кількості та значного впливу моральних норм (клятва лікаря, інші аспекти медичної етики та деонтології) та корпоративних норм (найчастіше систематизованих в етичні кодекси, що розробляються саморегулювними організаціями лікарів) [1, с. 19-21]. Варто відмітити також і значну питому вагу технічних та техніко-юридичних норм. Значущість цих норм важко переоцінити, але вони не можуть розглядатись у якості суто соціальних норм за своєю природою. Традиційно норми, що діють у суспільстві, поділяють на технічні та соціальні (різновидом яких є правові норми). У контексті здійснення адміністративно-правової регламентації сфери охорони здоров'я йдеться про різноманітні стандарти та протоколи лікування.

Звертаючись до проблематики технічних норм у праві варто підкреслити, як їх характеризують фахівці з теорії права. В.І. Гойман розрізняє технічні норми у вузькому та у широкому розумінні. Вчений зауважує, що «до технічних норм у широкому розумінні відносять норми біологічні, санітарно-гігієнічні, санітарно-епідеміологічні, технологічні, науково-технічні, екологічні та ін. В силу своєї значущості частина цих норм знаходить закріплення в законодавстві, отримавши назву техніко-юридичних. Це технічні умови, різні державні стандарти, правила (техніки безпеки, експлуатації водного, залізничного транспорту та ін.), індекси забруднення навколишнього середовища і т.д. За

порушення цих правил встановлено юридичну відповідальність: майнова, адміністративно-правова та кримінально-правова» [2].

Аналогічну думку щодо техніко-юридичних норм висловлює О.Е. Лейст. Він зазначає, що «у нормативно-правових актах нерідко або міститься відсилання до технічних норм, дотримання яких визнається юридично обов'язковим, або викладається їх зміст. Дотримання технічної норми в тому вигляді, як вона викладена в нормативному акті, юридично обов'язково для тих осіб, яким цей нормативний акт адресований ... Винне порушення цих норм розцінюється як правопорушення» [3, с. 117].

З.С. Гладун у своїх працях піднімав важливу проблему, пов'язану з природою протоколів лікування. У контексті аналізу державної реєстрації актів Міністерства охорони здоров'я України (МОЗ), він відзначив: «на практиці зустрічаються і накази МОЗ, які не зареєстровані в Міністерстві юстиції України. Мова йде про так звані протоколи лікування певних захворювань, які затверджуються відповідними наказами МОЗ... Ось саме ці накази, які затверджують відповідні протоколи лікування тих чи інших захворювань, хоча і мають, по-суті, чисто організаційний і технологічний зміст і характер, не реєструються в Міністерстві юстиції України. Саме через це їх юридична природа є спірною, забезпечити загальнообов'язковість їх застосування практично неможливо, а значить і нереально встановити відповідальність за їх невиконання» [4, с. 142]. Автор вважає, що протоколам лікування притаманний «чисто організаційний і технологічний» зміст і характер, цілком вірно не відносячи їх до числа суто правових норм. У зв'язку з цим викликає подив намагання запропонувати як необхідність державної реєстрації наказів Міністерства охорони здоров'я України, якими впроваджуються протоколи лікування, так і встановлення юридичної відповідальності за відхилення лікарів від їхнього точного застосування.

Звернення до тексту Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 1992 р., свідчить про те, що накази Міністерства охорони здоров'я України, якими впроваджуються протоколи лікування, не підлягають державній реєстрації. Підпункт е) пункту 5 цього документу встановлює, що «на державну реєстрацію не подаються акти рекомендаційного, роз'яснювального та інформаційного характеру (методичні рекомендації, роз'яснення, у тому числі податкові, тощо), нормативно-технічні документи (національні та регіональні стандарти, технічні умови, будівельні норми і правила, тарифно-кваліфікаційні довідники, кодекси ustalеної практики, форми звітності, у тому числі щодо державних статистичних спостережень, адміністративних даних та інші)» [5]. Протоколи лікування, по-перше, є технічними за своєю сутністю (навіть не нормативно-технічними), а по-друге, - мають рекомендаційний характер.

Наявність у протоколів лікування як рекомендаційного характеру, так і технічного змісту, обумовлено їхнім призначенням, яке ґрунтовно охарактеризував З.С. Гладун. Він справедливо починає з того, що «лікування захворювань є вкрай складним і творчим процесом, який до того ж має яскраво виражений індивідуальний характер» [4, с. 142]. Але важко погодитись з тим, що «медична наука і практика напрацювала певні методики лікування тих чи інших захворювань. Нині застосування цих методик лікування регулюється відповідними медичними протоколами за певними спеціальностями, які, по-суті, є медичними стандартами лікувальної діяльності... Мета розробки та затвердження цих протоколів – уніфікувати, стандартизувати процес лікування, адже цілком очевидно, що певні захворювання лікуються за певною схемою і певними ліками, хоча й з поправкою на індивідуальні особливості організму окремого пацієнта» [4, с. 142]. Викликає зауваження лише наполягання уніфікувати та стандартизувати процес лікування, висловлене фахівцем з

юридичних наук. Навряд чи юристи та / або фахівці, що працюють у Міністерстві охорони здоров'я України, повинні «нав'язувати» лікарю процес лікування конкретної людини. Адже саме лікар бачить перед собою цю конкретну людину, результати її аналізів, проводить обстеження, вислуховує скарги та побажання тощо. «Уніфікація правил є позитивним чинником розвитку» - це позиція юриста, фахівця з адміністративного права, у той час як фахівець у сфері медицини наполягатиме на диверсифікації правил. Так як протоколи лікування не мають правової сутності, не є нормами права, навряд чи варто прагнути уніфікації у цій сфері.

Список використаної літератури:

1. Глущенко А.Н. Административно-правовое регулирование охраны здоровья граждан в Российской Федерации: дис. ... канд. юрид. наук. Воронеж, 2016. 286 с.
2. Общая теория права и государства. Под ред. д.ю.н., проф. В.В. Лазарева. Изд. 3-е, перераб.и дополн. М.: Юристъ, 2001. URL: <https://books.google.com.ua/books?id=KfShA> (дата звернення: 5.03.2018).
3. Дмитриев Ю.А., Казьмин И.Ф., Лазарев В.В. и др. Общая теория права: учебник для юридических вузов; под общ. ред. А.С. Пиголкина. 2-е изд., испр. и доп. М.: Изд-во МГТУ им. Н.Э. Баумана, 1998. 384 с.
4. Гладун З. С. До питання про зміст адміністративно-правових норм у сфері охорони здоров'я населення. *Науковий вісник Львівської комерційної академії. Серія : Юридична*. 2015. Вип. 2. С. 133-144.
5. Положення про державну реєстрацію нормативно-правових актів міністерств, інших органів виконавчої влади: затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 28 грудня 1992 р. № 731 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/731-92-п> (дата звернення: 5.03.2018).